

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Центральноукраїнський державний університет імені Володимира Винниченка

Факультет психології та історії
Кафедра філософії та соціальних наук

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Завідувач кафедри
Професор Харченко Ю.В.

« 28 » серпня 20 25 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«ОСНОВИ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ»

Рівень вищої освіти: перший (бакалаврський)

Галузь знань: 01 Освіта/Педагогіка

Спеціальність: 014 Середня освіта (Географія)

Освітня програма: «Середня освіта (Географія) та краєзнавчо-туристична робота»

Форма навчання: денна

Робоча програма навчальної дисципліни **«Основи наукових досліджень»**

розроблена на основі освітньо-професійної програми **«Середня освіта (Географія) та краєзнавчо-туристична робота»**

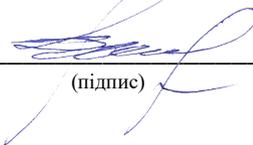
навчального плану підготовки здобувачів вищої освіти освітнього ступеня **першого (бакалаврського)** за спеціальністю **014 Середня освіта (Географія)**

Розробники: **Онойко Юрій Юрійович**, кандидат географічних наук, доцент, доцент кафедри філософії та соціальних наук

Робочу програму обговорено та схвалено на засіданні кафедри **філософії та соціальних наук**

Протокол від «28» серпня 2025 року № 1

Завідувач кафедри, **професор Харченко Ю.В.**

(підпис)

Харченко Ю.В.
(прізвище та ініціали)

Робоча програма навчальної дисципліни **«Основи наукових досліджень»** для студентів спеціальності **014 Середня освіта (Географія)** за першим (бакалаврським) рівнем вищої освіти. – ЦДУ імені В. Винниченка, 2025. – 16 с.

© Онойко Ю.Ю., 2025 рік

© ЦДУ імені В. Винниченка, 2025 рік

1. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

1.1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, рівень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 3	Галузь знань 01 Освіта / Педагогіка	Нормативна	
Загальна кількість годин – 90	Спеціальність: 014 Середня освіта (Географія)	Рік підготовки	
		3-й	-
		Семестр	
		5-й	-
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2	Освітня програма: «Середня освіта (Географія) та красзнавчо-туристична робота»	24 год.	-
		Практичні	
		12 год.	-
	Рівень вищої освіти: перший (бакалаврський)	Самостійна робота	
		54 год.	-
		Вид контролю:	
	залік	-	

1.2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Головною метою курсу є ознайомлення студентів з умовами ефективної організації процесу наукового дослідження в географії, методологією наукового пізнання географічної науки та оволодіння ними комплексом методів, які використовуються під час географічних досліджень, а також вироблення в студентів умінь і навичок успішно застосовувати методи географічних досліджень на практиці для отримання нової наукової інформації, раціонально організувати свою наукову діяльність, самостійно здобувати наукову інформацію, згідно сучасних вимог правильно оформляти наукову звітність.

Завдання вивчення дисципліни:

- **навчальні:** забезпечити засвоєння студентами необхідного обсягу теоретичних та прикладних знань з курсу «Основи наукових досліджень»;
- **методологічні:** формувати у студентів вміння організувати процес наукового географічного дослідження, оволодіння методологічним апаратом географічної науки;
- **дослідницькі:** формувати у студентів вміння самостійно проводити наукові дослідження географічних об'єктів, явищ і процесів, та залучати до цього процесу учнів (зокрема в рамках роботи Малої академії наук учнівської молоді);
- **практичні:** навчити студентів виконувати курсові та магістерські проекти, згідно сучасних вимог оформлювати наукову звітність; підготувати студентів до виконання обов'язків вчителя географії та організатора краєзнавчо-туристичної роботи, виробити вміння самостійно отримувати нові знання, в доступній формі з використанням різних методів та технологій доносити інформацію до інших.

У результаті вивчення навчальної дисципліни «Основи наукових досліджень» у студента мають бути сформовані такі **компетентності за освітньо-професійною програмою** «Середня освіта (Географія) та краєзнавчо-туристична робота» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти (ЦДУ, 2022):

загальні	фахові
<p>ЗК3 – здатність до проведення дослідницької та/або інноваційної діяльності.</p> <p>ЗК4 – здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями, набувати соціальні навички (soft skills), спеціалізовані концептуальні знання в процесі навчання та/або професійної діяльності на рівні новітніх досягнень, які є основою для оригінального мислення та інноваційної діяльності, усвідомлення можливості навчання впродовж життя.</p> <p>ЗК7 – навички використання інформаційних і комунікаційних технологій в процесі навчання або дослідження, пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.</p> <p>ЗК9 – здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.</p>	<p>ФК4 – володіння методикою географічних та педагогічних досліджень, здатність виконувати польові дослідження природних і суспільних об'єктів та процесів, педагогічні дослідження, інтерпретувати отримані результати досліджень, застосовувати їх у професійній діяльності.</p>

1.3. Очікувані програмні результати навчання:

Вивчення дисципліни «Основи наукових досліджень» забезпечує досягнення у студентів таких **програмних результатів навчання за освітньо-професійною програмою** «Середня освіта (Географія) та краєзнавчо-туристична робота» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти (ЦДУ, 2022):

ПРН1 – *знає та розуміє* теоретико-методологічні основи та історію розвитку географічної науки, зокрема понятійно-термінологічний апарат, концепції, парадигми, теорії географії, географічну номенклатуру.

ПРН8 – *застосовує* базовий поняттєвий, термінологічний, концептуальний апарат географії, її теоретичні й емпіричні досягнення; *орієнтується* у світовому й національному географічному освітньо-науковому просторі; *опрацьовує* різні джерела географічної інформації; вільно передає географічні ідеї, принципи і теорії письмовими, усними та візуальними засобами, в тому числі за допомогою інформаційних технологій.

ПРН13 – *виконує* польові дослідження природних і суспільних об'єктів та процесів,

педагогічні дослідження, *інтерпретує* отримані результати досліджень, *застосовує* їх у професійній діяльності.

Деталізація результатів навчання за навчальною дисципліною «Основи наукових досліджень». **Студенти повинні знати:**

- основні складові та категорії науки;
- найважливіші гіпотези, теорії, парадигми та концепції географічної науки;
- особливості наукового пізнання загалом та в географії зокрема;
- умови ефективної організації наукового дослідження;
- етапи наукового дослідження;
- визначення методології, методики, техніки, методу, прийому та операції наукового пізнання;
- методологічні рівні наукового пізнання;
- категоріальний апарат методології науки;
- основні методологічні принципи наукового дослідження;
- основні методи наукового дослідження та особливості їх застосування;
- види та джерела наукової інформації;
- методику роботи із різними джерелами наукової інформації;
- особливості обробки результатів наукового дослідження;
- функції, класифікацію та структуру географічних інформаційних систем;
- форми наукової звітності;
- види наукових робіт та звітів;
- сучасні вимоги до оформлення наукових звітів та наукових робіт;
- вимоги щодо дотримання академічної доброчесності в навчанні та науковій діяльності, види відповідальності за порушення академічної доброчесності;
- процедуру презентації та привселюдного захисту наукових робіт.

Студенти повинні вміти:

- розрізняти різні види наукової діяльності;
- правильно та ефективно організовувати процес наукового дослідження;
- раціонально застосовувати методологічний арсенал географічної науки для отримання наукових знань;
- використовувати різні джерела знань для отримання нової інформації;
- збирати, систематизувати та аналізувати отриману наукову інформацію;
- формулювати висновки на основі зібраної наукової інформації та проводити важливі узагальнення;
- згідно сучасних вимог щодо оформлення готувати наукові доповіді, реферати, курсові, дипломні та магістерські роботи;
- у своїй навчальній та науковій діяльності неухильно дотримуватись вимог і норм академічної доброчесності;
- правильно підготувати презентацію та провести публічний захист наукового дослідження;
- брати участь в наукових дискусіях, аргументовано відстоювати власну точку зору.

Студенти повинні на практиці застосувати отримані знання щодо ефективної організації процесу наукового дослідження в пізнанні географічного середовища. З цією метою програмою курсу передбачено підготовка студентами наукових доповідей та рефератів.

Студенти повинні на практиці застосувати отримані знання щодо ефективної організації процесу наукового дослідження в пізнанні географічного середовища. З цією метою програмою курсу передбачено підготовка студентами наукових доповідей та рефератів.

1.4. Міжпредметні зв'язки

З метою успішного оволодіння матеріалом навчального курсу «Основи наукових досліджень» студент повинен мати ґрунтовні знання з таких предметів як філософія, логіка, риторика, українська та іноземна мова за професійним спрямуванням, інших географічних, природничих та суспільних наук.

2. Програма навчальної дисципліни

ВСТУП

Курс розрахований на студентів, які навчаються за предметною спеціальністю 014.07 Середня освіта (Географія) першого (бакалаврського) рівня вищої освіти та викладається в п'ятому семестрі з метою ознайомлення студентів із організацією, принципами, методикою проведення науково-дослідницької діяльності та особливостями оформлення наукових робіт.

При укладанні програми був використаний досвід викладання курсу «Основи наукових досліджень», який читається студентам географічного факультету Чернівецького національного університету ім. Ю. Федьковича.

Лекційний курс розкриває перед студентами теоретичні основи ефективної та доцільної організації процесу наукового пізнання, найважливіші методологічні підходи, принципи, етапи та методи дослідження оточуючої дійсності.

Практичні заняття спрямовані на закріплення теоретичних знань, отриманих студентами під час прослуховування лекційного курсу, узагальнення отриманої інформації, вироблення практичних навичок і вмінь ефективно організовувати процес наукового пізнання, аналізувати отримані результати дослідження, на основі цього формувати важливі висновки та згідно сучасних вимог правильно оформляти наукові роботи.

Програмою також передбачено самостійне опрацювання деяких тем з курсу, а також написання рефератів, підготовка доповідей.

Змістовний розділ №1

Наука та наукова діяльність. Організація наукового дослідження

Поняття «наука» та «наукова діяльність». Основні складові науки. Суб'єкти наукової діяльності.

Наука як специфічна сфера людської діяльності. Основні складові частини науки – знання, пізнання, наукова ідея, гіпотеза, закон та закономірність, концепція, теорія, парадигма, наукове дослідження, метод наукового дослідження, наукова діяльність, науковий результат, об'єкт та суб'єкт наукової діяльності. Суб'єкти наукової діяльності – науковці та наукові організації. Фундаментальні теоретичні основи географічної науки: концепції, теорії, закони, парадигми. Концепції географічної науки: концепції стійкості та мінливості геосистем, моніторингу навколишнього середовища, поляризованого ландшафту, ресурсних циклів, екологічного імперативу, енерговиробничих циклів, полюсів росту, глобальних (світових) міст, територіальної рекреаційної системи та ін. Найважливіші теорії географії: теорія дрейфу материків, мобілізму, плюмтектоніки, географічного детермінізму, регіонального розвитку (регіоналізму), економічного районування, суспільно-географічного поля й інші. Парадигми географії: хорологічна, систематична, модельна, системна, екологічна, гуманістична, геоінформаційна, геопланувальна та ін. Система наукових ступенів, вчених звань та посад наукових і науково-педагогічних працівників. Нормативно-правові акти, які регламентують наукову діяльність в Україні.

Організація наукового дослідження. Характеристика основних етапів процесу наукового пізнання.

Наукове дослідження. Ефективна організація наукового дослідження. Планування процесу наукового дослідження. Критерії вибору теми наукового дослідження. Об'єкт та предмет наукового дослідження. Матеріальні та ідеальні предмети дослідження. Особливості формулювання головної мети та завдань, які потрібно виконати під час дослідження. Підготовчий, дослідницький та камеральний етапи наукового дослідження. Специфіка та різноманіття польових географічних досліджень. Специфіка та різноманіття лабораторно-аналітичних географічних досліджень. Етап перевірки та впровадження отриманих наукових результатів на практиці. Особливості організації наукового пізнання в природничих науках загалом та в географії зокрема. Особливості студентської наукової творчості. «Положення про

організацію наукової та науково-технічної діяльності у Кіровоградському державному педагогічному університеті імені Володимира Винниченка». Науково-організаційні структури ЦДУ ім. В. Винниченка. Міжнародне наукове та науково-технічне співробітництво. Діяльність міжнародного центру ЦДУ ім. В. Винниченка в науковій сфері.

Змістовний розділ №2

Методологія науки. Наукова інформація та оформлення результатів наукового дослідження **Методологія науки. Методологічний арсенал географічної науки.**

Поняття «методології», «методики», «методів», «техніки», «прийомів» та «операцій» наукового пізнання. Методологічні рівні наукового пізнання. Категоріальний апарат методології. Основні методологічні інструменти наукового дослідження. Головні вимоги до наукового методу. Методологічні принципи географічних досліджень. Класифікаційні схеми наукових методів географічного дослідження. Філософські методи наукового дослідження в географії (діалектичний метод, системний підхід та ін.). Рівні наукового пізнання в географії: теоретичний та емпіричний. Загальнонаукові методи теоретичного рівня пізнання в географії (історичний, літературний, сходження від абстрактного до конкретного, ідеалізації, формалізації, аксіоматичний, гіпотетико-дедуктивний, прогнозування та ін.). Загальнонаукові методи емпіричного рівня пізнання в географії (спостереження, вимірювання, порівняння, експеримент, опитування). Універсальні загальнонаукові методи географічних досліджень (аналіз, синтез, індукція, дедукція, аналогія, моделювання, абстрагування, конкретизації). Міждисциплінарні і спеціальні конкретно-наукові методи дослідження в географії. Картографічний метод, методи класифікації та типізації в географічних дослідженнях, системний метод, метод аналізу взаємозв'язків та взаємозалежностей, метод балансів, географічний прогноз, географічне районування, моделювання, порівняльно-географічний метод, математичні методи в географії, методи ідеалізації та формалізації, методи накопичення первинної інформації в географічних дослідженнях.

Збір та систематизація наукової інформації. Первинна та вторинна наукова інформація. Обробка інформації, зібраної в ході наукових досліджень.

Наукова інформація. Первинна та вторинна наукова інформація. Пошук, збір, ефективна обробка наукової інформації та її систематизація. Інформаційне забезпечення географічних досліджень. Джерела наукової інформації – літературні, фондові, картографічні, електронні. Методика роботи із різними джерелами наукової інформації. Обробка результатів наукового дослідження методами графічного та статистичного аналізу. Система Internet. Географічні інформаційні системи (ГІС). Рівні ГІС. Класифікація геоінформаційних систем. ГІС-технології. Географічні Internet-послуги. Глобальна система географічної інформації (географічна мережа) в системі Internet.

Академічна доброчесність: принципи, вимоги щодо дотримання та покарання за порушення.

Поняття «академічної доброчесності». Принципи академічної доброчесності: верховенства прав, дотримання законів та інших нормативно-правових актів, соціальної справедливості, науковості, професіоналізму та компетентності, партнерства і взаємодопомоги, відкритості й прозорості, відповідальності всіх учасників освітнього процесу. Форми порушення академічної доброчесності: академічний плагіат, самоплагіат, фабрикація, фальсифікація, списування, обман, хабарництво, необ'єктивне оцінювання. Нормативно-правове забезпечення та регламентування процесу дотримання академічної доброчесності на всеукраїнському рівні та в Центральноукраїнському державному університеті імені Володимира

Винниченка. Заходи з попередження порушення академічної доброчесності. Відповідальність за порушення академічної доброчесності.

Оформлення результатів наукового дослідження. Підготовка та оформлення студентських наукових робіт.

Наукова робота. Форми наукової звітності. Види студентських наукових робіт – наукові доповіді, наукові реферати, курсові, дипломні та магістерські роботи. Оформлення наукового звіту: написання, редагування, рецензування, підготовка до друку. Структура, зміст та обсяг курсових і кваліфікаційних робіт з географічних та краєзнавчо-туристичних дисциплін. Оформлення ілюстрованого та графічного матеріалу. Загальні вимоги щодо оформлення позатекстової частини наукової роботи. Правила та принципи ведення наукової дискусії. Привселюдний захист результатів наукової творчості. Впровадження результатів наукового дослідження на практиці.

3. Структура навчальної дисципліни (денна форма навчання)

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин					
	усього	у тому числі				
		лк.	пр.	лаб.	інд.	с.р.
1	2	3	4	5	6	7
Змістовний розділ 1. Наука та наукова діяльність.						
Організація наукового дослідження						
Тема 1. Поняття «наука» та «наукова діяльність». Основні складові науки. Суб'єкти наукової діяльності	14	4	2	-	-	8
Тема 2. Організація наукового дослідження. Характеристика основних етапів процесу наукового пізнання	14	4	2	-	-	8
Разом за змістовним розділом 1	28	8	4	-	-	16
Змістовний розділ 2. Методологія науки. Наукова інформація та оформлення результатів наукового дослідження						
Тема 3. Методологія науки. Методологічний арсенал географічної науки	16	4	2	-	-	10
Тема 4. Збір та систематизація наукової інформації. Первинна та вторинна наукова інформація. Обробка інформації, зібраної в ході наукових досліджень	16	4	2	-	-	10
Тема 5. Академічна доброчесність: принципи, вимоги щодо дотримання та покарання за порушення	14	4	2			8
Тема 6. Оформлення результатів наукового дослідження. Підготовка та оформлення студентських наукових робіт	16	4	2	-	-	10
Разом за змістовним розділом 2	62	16	8	-	-	38
Усього годин	90	24	12	-	-	54

4. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

4.1. Теми лекційних занять

4.1.1. Денна форма навчання

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Поняття «наука» та «наукова діяльність». Основні складові науки. Суб'єкти наукової діяльності	4
2.	Організація наукового дослідження. Характеристика основних етапів процесу наукового пізнання	4
Разом за змістовним розділом 1		8
3.	Методологія науки. Методологічний арсенал географічної науки	4
4.	Збір та систематизація наукової інформації. Первинна та вторинна наукова інформація. Обробка інформації, зібраної в ході наукових досліджень	4
5.	Академічна доброчесність: принципи, вимоги щодо дотримання та покарання за порушення	4
6.	Оформлення результатів наукового дослідження. Підготовка та оформлення студентських наукових робіт	4
Разом за змістовним розділом 2		16
Всього		24

4.2. Теми практичних занять

4.2.1. Денна форма навчання

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
Змістовний розділ №1		
Наука та наукова діяльність. Організація наукового дослідження		
1.	Основні складові науки. Фундаментальні теоретичні основи географічної науки	2
2.	Організація наукового дослідження. Основні етапи наукового пізнання	2
Разом за змістовним модулем 1		4
Змістовний розділ №2		
Методологія науки. Наукова інформація та оформлення результатів наукового дослідження		
3.	Методологія науки. Методологічний арсенал географічної науки	2
4.	Джерела наукової інформації. Збір, систематизація та обробка наукової інформації	2
5.	Принципи дотримання академічної доброчесності.	2
6.	Оформлення результатів наукового дослідження. Підготовка та оформлення студентських наукових робіт	2
Разом за змістовним модулем 2		8
Всього годин		12

4.3. Самостійна робота

4.3.1. Денна форма навчання

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
Змістовний розділ №1		
Наука та наукова діяльність. Організація наукового дослідження		
1.	Наука як специфічна форма суспільної свідомості	8
2.	Нормативно-правові акти, які регламентують наукову діяльність в Україні.	8

Разом за змістовим модулем 1		16
Змістовний розділ №2 Методологія науки. Наукова інформація та оформлення результатів наукового дослідження		
3.	Філософські та загальнонаукові методи дослідження в географії.	6
4.	Системний підхід та системний метод в географічних дослідженнях.	6
5.	Особливості організації польових наукових досліджень в географії.	10
6.	Інформаційне забезпечення географічних досліджень	8
7.	Наукові географічні організації України.	8
Разом за змістовим модулем 2		38
Всього годин		54

4.4. Індивідуальні завдання

Реферати з курсу «Основи наукових досліджень»

1. Наука як специфічна сфера людської діяльності.
2. Види наукової діяльності.
3. Наукові географічні організації України.
4. Географічні наукові школи в Україні.
5. Польові географічні дослідження – важливий етап процесу наукового пізнання в географії.
6. Спостереження та експеримент як найбільш поширенні методи географічного дослідження.
7. Особливості організації наукової творчості.
8. Системний підхід в географії.
9. Географічні інформаційні системи: функції, структура, види, особливості застосування в наукових дослідженнях.
10. Географічні Internet-послуги.
11. Роль соціологічних досліджень в географії.
12. Геоінформаційно-картографічна інфраструктура.
13. Кваліфікаційні наукові роботи: особливості підготовки, вимоги до оформлення, захист.
14. Методика підготовки наукових доповідей, публікацій та рефератів.
15. Статистичні методи обробки географічної наукової інформації.

4.5. Форми та методи навчання

Під час вивчення дисципліни «Основи наукових досліджень» передбачено комплексне використання різноманітних методів організації і здійснення навчально-пізнавальної діяльності студентів та методів стимулювання і мотивації їх навчання, що сприяє розвитку творчих засад особистості майбутнього фахівця, з урахуванням індивідуальних особливостей учасників освітнього процесу.

З метою формування професійних компетентностей широко впроваджуються інноваційні методи навчання. Це – комп'ютерна підтримка освітнього процесу, зокрема конференцій у Google Meet, тестування в Classtime, виконання завдань у Google Classroom. Впроваджуються інтерактивні методи навчання (ситуативне моделювання, опрацювання дискусійних питань, кейс-метод, мозковий штурм тощо).

Із метою забезпечення максимального засвоєння студентами матеріалу курсу використовуються наступні методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності: розповідь, пояснення, лекція, демонстрація, ілюстрація, практичні роботи, самостійна робота з різними джерелами інформації, робота з картами, підготовка повідомлень, рефератів, встановлення причинно-наслідкових зв'язків та географічних закономірностей.

Для стимулювання і мотивації навчально-пізнавальної діяльності студентів застосовуються наступні методи: метод проблемного викладу матеріалу; моделювання життєвих ситуацій; метод опори на життєвий досвід; навчальної дискусії, мозковий штурм тощо.

Для контролю й самоконтролю ефективності навчально-пізнавальної діяльності студентів

використовуються методи усного та письмового контролю, самоконтролю та взаємоконтролю, рецензування відповідей.

4.6. Засоби діагностики результатів навчання здобувачів освіти.

Порядок та критерії виставлення балів

Контрольні заходи здійснюються з дотриманням вимог об'єктивності, індивідуального підходу, системності, всебічності.

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання з дисципліни є:

- тести;
- практичні роботи;
- реферати;
- студентські презентації;
- завдання на лабораторному обладнанні, реальних об'єктах тощо;
- інші види індивідуальних та групових завдань.

Оцінювання якості знань студентів, в умовах організації навчального процесу за кредитно-трансферною системою здійснюється шляхом поточного та підсумкового (семестрового) контролю за 100-бальною шкалою оцінювання, шкалою ECTS та національною шкалою оцінювання.

4.6.1. Поточний контроль

Завданням поточного контролю є перевірка розуміння та засвоєння певної частини учбового матеріалу, рівня сформованості навичок, умінь самостійно опрацювати навчальний матеріал, здатності осмислити зміст теми.

Поточний контроль реалізується у формі фронтального та індивідуального усного опитування, письмового опитування, тестування з використанням освітньої платформи Classtime, перевірки практичних робіт, перевірки конспектів (тез), тестування, контрольної роботи тощо.

Форми участі студентів у навчальному процесі, які підлягають поточному контролю:

- виступ з основного питання;
- усна доповідь;
- доповнення, запитання до того, хто відповідає, рецензія на виступ;
- участь у дискусіях, інтерактивних формах організації заняття;
- аналіз джерельної та монографічної літератури;
- письмові завдання (тестові, контрольні, творчі роботи, реферати тощо);
- самостійне опрацювання тем;
- підготовка тез, конспектів навчальних або наукових текстів;
- систематичність роботи на практичних заняттях, активність під час обговорення питань.

При оцінювання знань і вмінь студентів враховуються:

- ступінь сформованості загальних та фахових компетентностей, досягнення програмних результатів навчання, визначених ОПП «Середня освіта (Географія) та краєзнавчо-туристична робота» і даною програмою дисципліни;
- ступінь опанування теоретичними знаннями з курсу «Основи наукових досліджень»;
- рівень осмислення студентами здобутих знань;
- повнота розкриття головних понять, точність застосування наукових термінів;
- правильність виконання практичних завдань;
- оволодіння вміннями і навичками правильно і ефективно застосовувати основні методи і прийоми географічних досліджень;
- ступінь розвитку в студентів творчого мислення, сформованість наукового світогляду та культури науково-дослідницької роботи.

Максимальний бал за повну, вичерпну відповідь в усній або письмовій формі під час практичного заняття – 5 балів:

- **5 б.** ставиться, коли студент повністю засвоїв теоретичний матеріал, логічно викладає його, пов'язуючи з вивченим раніше, бачить міжпредметні зв'язки, наводить аргументи, робить посилання на потрібну літературу. Обов'язковим є ознайомлення з додатковою літературою, її опрацювання і використання під час

розкриття питання. Студент робить висновки, висловлює гіпотези, дискутує.

- **4 б.** ставиться, коли студент засвоїв теоретичний матеріал, вільно викладає його, наводить приклади, однак є незначні проблеми з усвідомленням системних зв'язків, коментарем теоретичного матеріалу. Не завжди дотримується логіки викладу, припускається незначних помилок чи неточностей.
- **3 б.** ставиться студентові, який засвоїв матеріал на рівні переказування, відтворює вивчене не завжди логічно, припускається помилок.
- **2 б.** одержує студент, який невпевнено переказує матеріал, не завжди вправно ілюструючи його. Під час відповіді потребує допомоги, допускається помилок;
- **1 б.** ставиться студентові, який робить вдаль доповнення, виправляє неточності, однак при цьому індивідуально не виступає з окремих питань.

Виконання практичних завдань та захист практичної роботи оцінюється максимум в 3 бали, при цьому максимальну кількість балів отримує студент, який вчасно, бездоганно і охайно виконав всі завдання. 2 бали – отримує студент, який мав певні труднощі при виконання поставлених завдань, але зміг їх успішно подолати. 1 бал – ставиться студентові, який не зміг вчасно виконати всі практичні завдання роботи і не виявив при цьому самостійності у їх виконанні.

Підготовка та захист реферативної роботи оцінюється максимум в 5 балів. (при цьому враховується його зміст, оформлення, захист, анотація).

в 5 б. – оцінюється бездоганно структурована робота, яка містить оформлені відповідно до вимог *титульний аркуш, зміст, перелік умовних позначень* (за необхідності), *вступ, основну частину, висновки, список використаних джерел, додатки* (за необхідності), анотацію. Студент виявляє абсолютну грамотність у мовному оформленні: роботу написано з дотриманням вимог наукового стилю, без орфографічних, пунктуаційних, граматичних, лексичних помилок. Цитування коректне, оформлене відповідно до правил. У роботах з історичних мовних дисциплін враховується культура передачі тексту засобами сучасної графіки з використанням необхідних елементів старої графічної системи: не допускається жодного відхилення. Захист роботи демонструє вільне володіння матеріалом, уміння відповідати на питання з теми, відстоювати власні позиції, опираючись на результати дослідження.

4 б. – виставляється за самостійну, добре структуровану роботу, яка містить усі компоненти, продиктовані матеріалом дослідження. Усі етапи роботи виконано як в роботі на «відмінно», але при цьому трапляються одиничні помилки. Усі компоненти роботи, які оформляються за зразком чи розробленими моделями (список літератури, титульний аркуш, додатки, а також цитування), не повинні містити жодної помилки. Студент виявляє мовленнєву грамотність, дотримуючись вимог наукового викладу, правил орфографії та пунктуації, виявляючи багатство мовлення на всіх мовних рівнях. Можливі одиничні негрубі помилки. На захисті студент вільно викладає результати дослідження, в основному впевнено відповідає на питання, помиляючись у несуттєвих моментах. Намагається відстоювати свою позицію. Оформлення роботи відповідає вимогам, бездоганно оформляються компоненти за абсолютним зразком (титульний аркуш, список літератури. Захист роботи показує орієнтацію студента в літературі з проблеми, здатність представити самостійно зібраний матеріал і висновки його дослідження. Але на питання відповідає невпевнено чи нечітко, інколи виникають труднощі із використанням понятійного апарату.

3 б. – виставляється за самостійно написану роботу, в якій витримано структуру, описано достатню кількість доступної літератури, зроблено висновки. Автор формулює мету і завдання, хоч не завжди робить це чітко й виразно, але при цьому виклад відповідає їм. Студент виявляє ознайомлення з основною літературою, хоч посилання на неї робить одиничні. Деінде спостерігається реферування чи навіть неоформлене цитуванням переписування.

За зразком правильно оформляє титульний аркуш, а в списку літератури припускається неточностей (не більше 3 у сумі). Додатки є, але не в усьому відповідають правилам (наприклад, таблиці не мають назв).

Мовленнєва грамотність достатня, але фіксується відхилення від наукового стилю при намаганні дати самостійно опис мовної одиниці, можливі орфографічні й пунктуаційні помилки в типових правописних позиціях, не виявляється багатство мовлення, а тому можливі тавтологія, плеоназми, вживання слів у невластивих значеннях. На захисті студент

користується записами, які в основному показують його обізнаність з теми, але при цьому він губиться, відповідаючи на питання, намагається навести приклади, а не їх власну інтерпретацію.

2 б. – свідчить про первісне опрацювання теми: зібрано мінімум матеріалу, студент уявляє про що треба писати і реферативно передає теоретичні відомості. При цьому мовний матеріал не аналізує, а підставляє під відомі твердження. Самостійності у викладі практично немає. Структурно робота незграбна, може мати не всі необхідні компоненти.

Мовленнєве оформлення в самостійних фрагментах примітивне, з великою кількістю помилок.

Захист показує, що студент має загальне уявлення з проблеми, яке намагається донести до слухачів при виступі.

1,0 б. – виставляється за роботу, написану на основі єдиного джерела, яке формує найзагальніше розуміння проблеми. Студент реферує матеріал, не виділяючи цитат (списує частини монографії чи статті), робить примітивні висновки. Але виступає перед аудиторією, невпевнено переказуючи прочитаний текст. Мовленнєве оформлення несамостійне, можуть бути помилки.

4.6.2. Контроль засвоєння окремих змістовних розділів

Форми проведення контролю засвоєння окремих змістовних розділів під час вивчення дисципліни «Основи наукових досліджень»:

- комплексна письмова контрольна робота;
- комплексне тестування.

За комплексне тестування чи письмову контрольну роботу студенти максимум можуть отримати 20 балів. Контрольна робота містить в собі як питання теоретичного характеру, так і практичні завдання та завдання на знання номенклатури з вивчених тем.

4.6.3. Підсумковий (семестровий контроль)

Завданням підсумкового контролю є перевірка розуміння студентом програмного матеріалу в цілому, логіки та взаємозв'язків між окремими розділами, здатності творчого використання накопичених знань, уміння сформулювати своє ставлення до певної проблеми навчальної дисципліни тощо.

З дисципліни «Основи наукових досліджень» передбачена така форма семестрового контролю, як залік, який проводиться у кінці семестру. Підсумкова кількість балів з дисципліни (максимум 100 балів) визначається як сума балів поточного контролю, контролю засвоєння окремих змістовних розділів, підсумкового комплексного тестування та відповідає підсумковій семестровій модульній оцінці.

4.7. Перелік програмових питань для самоконтролю

4.8. Розподіл балів, які отримують студенти з дисципліни «Основи наукових досліджень» за такої форми підсумкового контролю як залік

Поточне тестування та самостійна робота						Контр. роб.		Сума
Змістовий модуль №1		Змістовий модуль № 2						
T1	T2	T3	T4	T5	T6	KP1	KP2	100
10	10	10	10	10	10	20	20	
Бали за модуль		Бали за модуль				Всього		
20		40				40		

T1, T2 ... T12 – теми змістовних розділів.

KP1, KP2 – контрольні роботи.

Шкали оцінювання: 100-бальна, ECTS та національна

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	
82-89	B	добре	
74-81	C		
		зараховано	

64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

5. Навчально-методичне забезпечення

1. Навчальна програма дисципліни.
2. Робоча програма дисципліни.
3. Силабус дисципліни.
4. Тексти лекцій та лабораторних робіт.

Рекомендовані джерела інформації

Базові джерела

1. Дегтярьов А.В. Основи наукових досліджень: навчальний посібник / А.В. Дегтярьов, М.Г. Кокодій, В.О. Маслов. – Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2016. – 80 с.
2. Зацерковний В.І. Методологія наукових досліджень: навч.посіб / В.І. Зацерковний, І.В. Тішаєв, В.К.Демидов. – Ніжин: НДУ ім. М. Гоголя, 2017. – 236 с.
3. Кривульченко А.І., Кривульченко Н.М. Курсові та дипломні роботи з географічних дисциплін. Методичні вимоги та поради для студентів вищих навчальних закладів / А.І. Кривульченко, Н.М. Кривульченко. – Кіровоград: РВВ КДПУ, 2004. – 52 с.
4. Мальська М.П. Методологія та організація наукових досліджень: навчальний посібник / М.П. Мальська, І.Г. Пандяк. – Київ. Центр навчальної літератури, 2016. – 234 с.
5. Методичні рекомендації до вивчення дисципліни «Основи наукових досліджень» / За заг. ред. д-ра філос. наук, проф. Т. В. Гончарук. – Тернопіль: ТНЕУ, 2013. – 48 с.
6. Мороз С.А. Методологія географічної науки / С.А. Мороз, В.І. Онопрієнко. – К.: Заповіт, 1997. – 345 с.
7. Немець К.А. Теорія і методологія географічної науки: методи просторового аналізу: навчально-методичний посібник / К.А. Немець, Л.М. Немець. – Х.: ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2014. – 172 с.
8. Організація і методологія наукових досліджень із соціально-економічної географії / уклад. Н.І. Коновалова, М.М. Цепенда. – Чернівці, 2005. – 38 с.
9. Пілюшенко В.Л. Наукове дослідження: організація, методологія, інформаційне забезпечення: навчальний посібник / В.Л. Пілюшенко, І.В. Шкрабак, Є.І. Словенко. – Київ: Лібра, 2004. – 344 с.
10. Прасул Ю.І. Основи наукових досліджень з географії та картографії: практичні роботи / Ю.І. Прасул. – Харків: ХНУ імені В.Н.Каразіна, 2007. – 51 с.
11. Салюк М.Р. Методичні матеріали до виконання практичних робіт з курсу «Методи географічних досліджень» / М.Р. Салюк. – Ужгород: Видав. «УжНУ», 2006. – 38 с.
12. Топчієв О.Г. Методологічні засади географії: підручник / О.Г. Топчієв, Д.С. Мальчикова, І.О. Пилипенко, В.В. Яворська. – Херсон: Видавничий дім «Гельветика», 2019. – 366 с.
13. Топчієв О.Г. Предметна область географії та її сучасні трансформації / О.Г. Топчієв // Укр. геогр. журн. – 2016. – №1. – С. 64-69.
14. Топчієв О.Г. Суспільно-географічні дослідження: методологія, методи, методики: навчальний посібник / О.Г. Топчієв. – Одеса: Астропринт, 2005. – 632 с.
15. Шаблій О.І. Математичні методи в соціально-економічній географії / О.І. Шаблій. – Львів: Січ, 1994. – 304 с.
16. Шаблій О.І. Суспільна географія: теорія, історія, українознавчі студії / О.І. Шаблій. – Львів: Львів.ун-т ім. І. Франка, 2001. – 744с.

Додаткові джерела

1. Білуха М.Т. Методологія наукових досліджень: підручник / М.Т. Білуха. – К.: АБУ, 2002. – 480 с.
2. Геренчук К.І. Польові географічні дослідження / К.І. Геренчук, Е.М. Раковська,

- О.Г. Топчієв. – К.: Вища школа, 1975. – 246 с.
3. Гончаренко С.У., Олійник П.М., Федорченко В.К. Методика навчальних і наукових досліджень у вищій школі / С.У. Гончаренко, П.М. Олійник, В.К. Федорченко. – К.: Вища школа, 2003. – 323 с.
 4. Гродзинський М.Д. Методи геоекологічних досліджень: навчальний посібник. / М.Д. Гродзинський, П.Г. Шищенко. – К.: Видав. центр «Київський університет», 1999. – 243 с.
 5. Колесников О.В. Основи наукових досліджень / О.В.Колесников. – К.: Центр навчальної літератури, 2011. – 144 с.
 6. Мокін Б.І. Методологія та організація наукових досліджень: навчальний посібник / Б.І.Мокін, О.Б.Мокін. – Вінниця: ВНТУ, 2014. – 180 с.
 7. Фаренік С.А. Логіка і методологія наукового дослідження: науково-методичний посібник / С.А.Фаренік. – К.: Вища школа, 2000. – 217 с.

Електронні джерела інформації

1. Державна служба статистика України [електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
2. Закон України «Про освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>.
3. Науменко О.М. Методика організації наукових досліджень в умовах запровадження комп'ютерно орієнтованих засобів навчання [електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://books.google.com.ua/books?id=fOhhBwAAQBAJ&pg=PA162&lpg=PA162&dq>.
4. Положення про академічну доброчесність у Центральнотраїнському державному педагогічному університеті імені Володимира Винниченка [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.cuspu.edu.ua/images/normativni_doc/Poloj_pro_dobrochesnist.pdf.
5. Положення про кваліфікаційні роботи в Центральнотраїнському державному педагогічному університеті імені Володимира Винниченка [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.cuspu.edu.ua/images/normativni_doc/Poloj_kvalifikacijni_roboty.pdf.

6. ПОЛІТИКА ЩОДО АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ

Політика щодо академічної доброчесності формується на основі дотримання принципів академічної доброчесності відповідно до Законів України «Про освіту», «Про вищу освіту», «Про наукову і науково-технічну діяльність», «Про авторське право і суміжні права», «Про видавничу справу», з урахуванням норм Положення «Про академічну свободу та академічну доброчесність в Центральнотраїнському державному педагогічному університеті імені Володимира Винниченка» (затверджене вченою радою, протокол №2 від 30.09.2019; №10 від 07.02.2022).

Під час вивчення дисципліни «Основи наукових досліджень» студенти мають регулярно відвідувати навчальні заняття згідно затвердженого розкладу або ж документально підтвердити важливу причину своєї відсутності (медична довідка, довідка з військового, лист-клопотання щодо участі у певних культурно-масових, наукових, спортивних заходах тощо).

В процесі навчання студенти мають дотримуватись принципів академічної доброчесності та загальноприйнятих норм етичної поведінки: зокрема не допускається з боку студентів списування, надання завідомо неправдивої інформації, фабрикація та фальсифікація даних, академічний плагіат та самоплагіат, несвоєчасне виконання чітко поставленого завдання, пропонування хабара викладачу, користування мобільним телефоном під час занять різної форми, а також іншими гаджетами під час контрольних заходів перевірки знань. Співпраця студента із іншими учасниками навчального процесу (викладачами, студентами, працівниками навчальних лабораторій, деканату, бібліотеки та ін.) має базуватись на принципах поваги, партнерства та взаємодопомоги, відповідальності, законності, соціальної справедливості, дотримання ділового етикету.

Студент має право звертатися до викладача за додатковим поясненням матеріалу курсу чи змісту практичних завдань протягом робочого часу під час консультацій.